

TEDENSKA SLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 29. januarja 1926

Stev. 9

Sveti Sava in njegova proslava v Jugoslaviji

Kakor častimo Slovenci sveta brata Cirila in Metoda, ker sta nam prinesla Kristovo vero in slovanske črke in bukve, tako časte pravoslavni Kristjanje. Srbi sv. Savo kot svojega učitelja in duševnega vodnika.

Sveti Sava je bil sin srbskega velikega župana Stefana Nemanje in brat poznejšega srbskega kralja Stefana. Kot otroku in dečku mu je bilo ime Rastislav ali Rastko. Bil je zelo pobožen in je silno rad prebiral krščanske cerkvene in pobožne bukve. Ko je bil 17 let star, je pobegnil na sv. goro Atos, je oblekel meniško kuto in sprejel ime Sava. Kmalu je prišel tudi oče za njim in se pomenil, vlado pa je v Srbiji prevzel Stefan Prvovenčani.

Sava se je v samostanu ves posvetil Bogu in domovini ter je marljivo pisal za srbski narod. Vedel je, da je izobrazba najbolj potrebna rojakom Srbom, ki so jih zatirali Turki in Albanci, ter da je Srbom zato najbolj potrebno čim več dobrih bukev. Zakaj duševna in srčna izomika je povsod na svetu najbolj uspešno orožje ter vir in podlaga resnične sreče. Sava pa je vzpodbujal svoje rojake tudi k živi narodni zavednosti ter jim je krepil ponos na srbski jezik, srbske običaje in krasne narodne pesmi. Tako je rešil na tisoče in tisoče Srbov narodne smrti, da se niso poturčili in da niso izdali materinske govornice in krščanske vere.

Sava pa se je z velikim znanjem lotil tudi srbske vere, ki je bila že pomešana z raznimi tujimi vplivi, je pravoslavje očistil in uredil srbsko pravoslavno liturgijo, cerkvene obrede i. dr. Obenem se je boril proti Rimu, ki je zanašal med Srbe tujo latinščino in duha hlapčevstva. Sava je pomiril razprta brata Vukašina in Stefana ter utrdil ugled narodne srbske vladarske hiše.

Sava je bil silno blag, usmiljen in priljuden mož, a tudi globoko pobožen. Postal je škof in nato prvi srbski nadškof. Leta 1192 je na Sv. Gori (Atos) ustanovil velikanski

srbski samostan Hilandar, v Srbiji pa kasneje samostan Žiča in razne lepe cerkve. Vsi ti samostani pa so morali delati za omiko in izobrazbo ljudstva, gojiti književnost in umetnost ter vžigati v Srbih vročo ljubezen za domovino.

Po potovanju v sv. deželo je Sava v Trnovem 14. jan. 1237 umrl. Srbskemu narodu pa je ostal sv. Sava svetnik vsega lepega in dobrega na narodnem in zlasti prosvetnem polju.

V spomin na sv. Savo so srbski kralji ustanovili red (orden) sv. Save in ga podeljujejo možem in ženam za zasluge za prosveto, umetnost in človesoljubnost.

Tudi med Slovenkami in Slovenci je bil že marsikdo odlikovan s tem redom, žalibog tudi ta in oni, ki niti reda niti zaslužil in ki niti v Avstriji niti v Jugoslaviji ni deloval v plemenitem, nesebično narodnem duhu sv. Save.

Kakor vsako leto, so Srbi in drugi Jugoslovenci v Ljubljani tudi letos proslavili sv. Savo zelo svečano.

Šolska mladina je proslavila spomin velikega genija dopoldne v veliki dvorani hotela Uniona, ki je bila okusno okrašena z zelenjem in državnimi ter narodnimi trobojnicami. Proslave so se udeležile s profesorskim in učiteljskim zborom vsi ljubljanske šole in veliko število narodnega občinstva, tako da je bila dvorana natlačeno polna.

Oder je bil okrašen z zelenjem in palmami, sredi katerih se je nahajala slika kralja Aleksandra, nad njim pa v zlatem okviru slika prosvetitelja sv. Save. Cerkvene obrede in rezanje kolača je opravil prota Dimitrije Janković, ki je nato v krasnih besedah orisal življenje, delo in pomen sv. Save za srbski narod in pravoslavno vero. Drugi del programa so izpolnile pevске točke discipliniranega mešanega zbora učiteljskega, ki je pod vodstvom svojega pevovodje prof. Emila Adamiča zapel najprej veličastno himno sv. Save. Naši

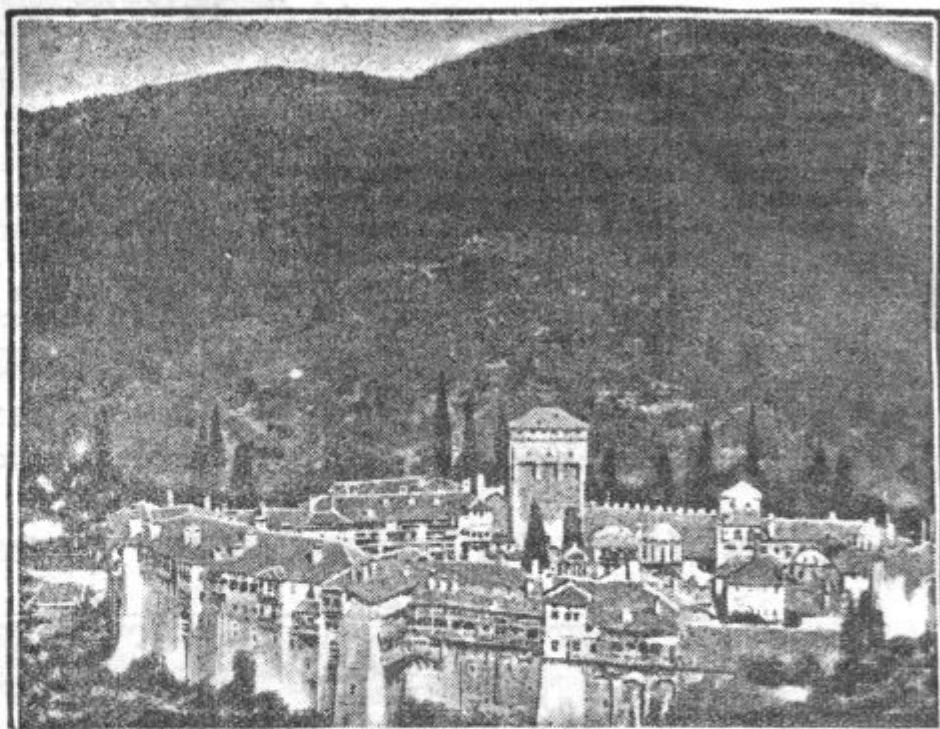
malčki so nato ljubko deklamirali razne srbske, slovenske in hrvatske pesmi. Naravnost ginljivo je bilo, s kakim ognjem so prinesli malčki tople besede, položene jim v usta od naših velikih mož. Svečanost je zaključil mešani zbor učiteljskega z Adamičevo »Fantu«, nakar je bil porazdeljen kolač.

Lepa proslava sv. Save je bila tudi na vseučilišču. Enake slavnosti so bile v Mariboru, Celju in drugod.

Naša slika kaže nadškofa sv. Savo kot prijatelja šolstva, književnosti in lepe umetnosti.

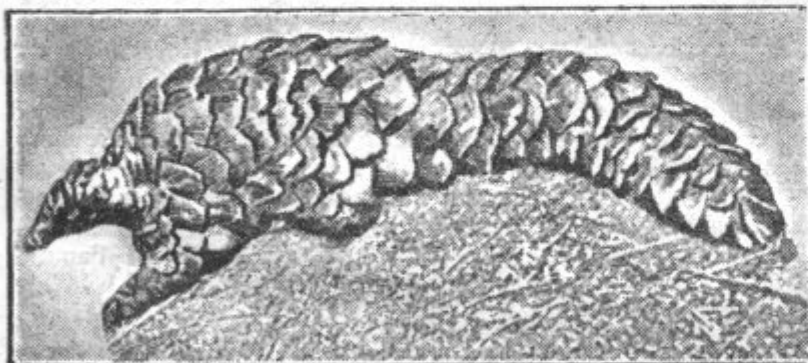
General Danilo Kalafatović, novi divizijski komandant v Ljubljani, je bil že ob določanju meje med našo državo in Italijo dalj časa v Sloveniji in je že od takrat splošno priljubljen.

Hilandarj, največji srbski pravoslavni samostan na Sv. Gori (Athos). Samostan obstaja iz tesno zvezanih hiš, ki se vrste naokoli v krogu. Zaradi varnosti pred Turki in roparji stoje hiše na visokem trdnjavnem ozidju. V samostanu živi okoli 5000 pravoslavnih menihov, ki se bavijo s kmetijo, vinorejo, živinorejo, šumarstvom, rokodelstvom, verstvom in književnostjo ter umetnostjo. Na Sv. Gori je še več drugih samostanov bolgarskih, grških in srbskih menihov. Vsi ti samostani tvorijo nekako republiko, ki jo upravlja zbor zastopnikov raznih samostanov pod vlado carigradskega patrijarha in pokroviteljstvom slovanskih vladarjev. V samostanu so se ohranile dragocene, silno stare pobožne knjige in razne srednjeveške umetnine. Iz tega samostana so dobivali Srbi pod turško sužnjostjo pouka v srbski pravoslavni veri in kulturi. Samostan je ustanovil sv. Sava, najmlajši sin srbskega vladarja velikega župana Stefana Nemanja. Menihi so jako gostoljubni, le — ženske v samostan nimajo pristopa. Včasih so v tem samostanu vse knjige le pisali, ker tiskarn še ni bilo. Menihi so vse začetne črke prekrasno slikali in knjige opremili s sličicami. V Hilandarju se je ohranila najlepša jugoslovenska knjiga, slavni Miroslavov evangelji, ki je danes last kralja Aleksandra. Srbski menihi so tukaj ohranili mnogo srbskih rokopisov in umetnin, ki jih hodijo z vsega sveta študirat in občudovat razni znanstveniki in umetniki.

Ob sedemletnici upora Nemcev in nemškutarjev v Mariboru. Dasj je bil Maribor že od 1. novembra 1918 jugoslovenski, so ga hoteli mariborski Nemci in nemškutarji odtrgati in so 27. januarja 1919 napadali in pobijali slovenske vojake in uradnike ter so naskočili magistrat. Končno je vojaštvo moralo streljati; bilo je pet mrtvih in trideset ranjencev. Razgrajali so se prepričali, da v Jugoslaviji ni več prostora za nemške predrzosti.

Cudna žival. Tu ni naslikan smrekov storž, temveč le ogromnemu storžu podobna žival, ki je po telesu pokrita z velikimi, trdimi luskinami, le spodaj po trebuhu ima kratko dlako. Ta zelo redki sesavec živi v zahodni Afriki in je 1 do 1 in pol metra dolg. Hrani se z mravljami.

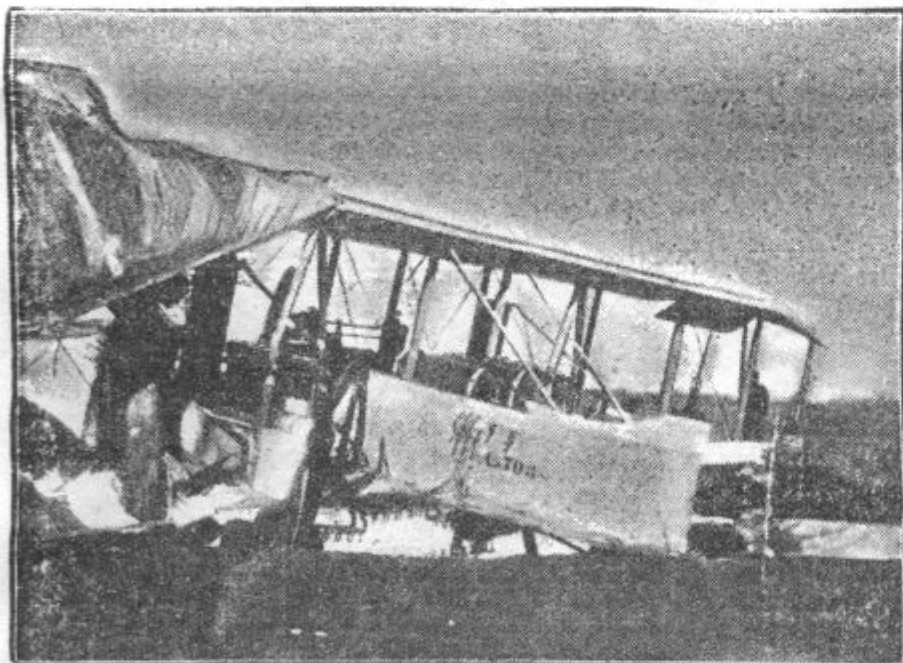
Rojstna hiša slovenskega pesnika **Antona Aškerc**a v vasi pri Rim. Toplicah na Sp. Štajerskem, razpada. Kmečka hišica se v kratkem popravi.

Sejem s kožuhovino v Ljubljani. Na tem po vsej deželi znanem sejmu vidimo v ospredju, kako trgovec otipava lisčje kože. Ponuja mu jih kmečki lovec; drug trgovec pa hitro zapisuje kupčijo. V ozadju na desni prodaja elegant nabrane kože.

Ljubljanski župan dr. Ljudevit Perič je 21. t. m. umrl v 42. letu svoje starosti. Bil je med vojno dalje časa ruski ujetnik in je prestopil kot prostovoljec v srbsko vojsko. S Srbi vred je moral bežati pozimi preko alpskih gor in nalezl bolezen. Po prevratu se je kot mlad odvetnik vdal politiki in bil v ljubljanskem obč. svetu z glasovi klerikalcev, socialisov in komunistov septembra 1921 izvoljen za župana. Leta 1922 je moral odstopiti, a januarja 1923 je bil poaovno voljen za župana. Ostal je župan le do junija 1924. Potem je bil še štiri mesece mestni komisar, a zopet odstavljen. Dr. Perič je bil dober človek, a komandirali so ga preveč klerikalci in komunisti; zato ni smel delati, kakor bi bil sam hotel. Umrl je za jetiko, ki si jo je nakopal na vojni, in bil pokopan z veliko častjo. Zapuščal vdovo in enega otroka.

Razbito italijansko letalo, ki je pred desetimi leti, dne 17. januarja 1916., vrglo v Ljubljani več bomb na Šentjakobski trg, za zvonarno in pred cukrarno, kjer je bil ubit tudi en otrok. Letalo so ob povratku na italijansko stran pri Postojni Avstrijci zbili na tla. Častnik v njem je bil mrtev, vojaka pa so živega ujeli.

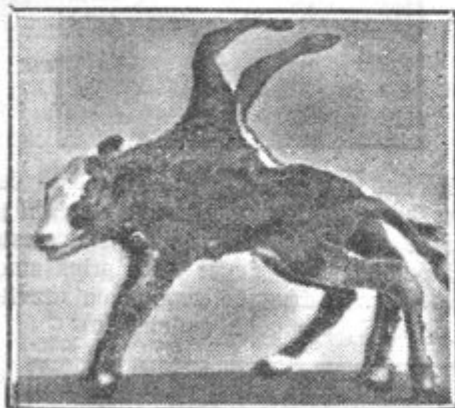
Prirodno čudo. V Pragi, glavnem mestu češkoslovaške republike, se je rodilo dete, ki je imelo srce priraščeno zunaj na prsih, mesto v prsni duplini. Dete, čegar sliko prinašamo, je prišlo na svet drugače popolnoma razvito in je živelo celih sedem dni.

Ponarejalci naših tisočakov. Pred dobrim mesecem so v Slavoniji zaplenili težak kovčeg, v katerem je bilo skoraj za 8 milijonov dinarjev ponarejenih bankovcev po 1000 dinarjev, a posamezne tisočake so našli tudi drugje po Hrvatskem. Policija je hitro zasledila ponarejalce v Nemčiji in jih zaprla. Levi se piše Peter Car, v sredi je Peter Javor in desni je Josip Knopleck. Prva dva sta Hrvata, tretji je pa Nемец

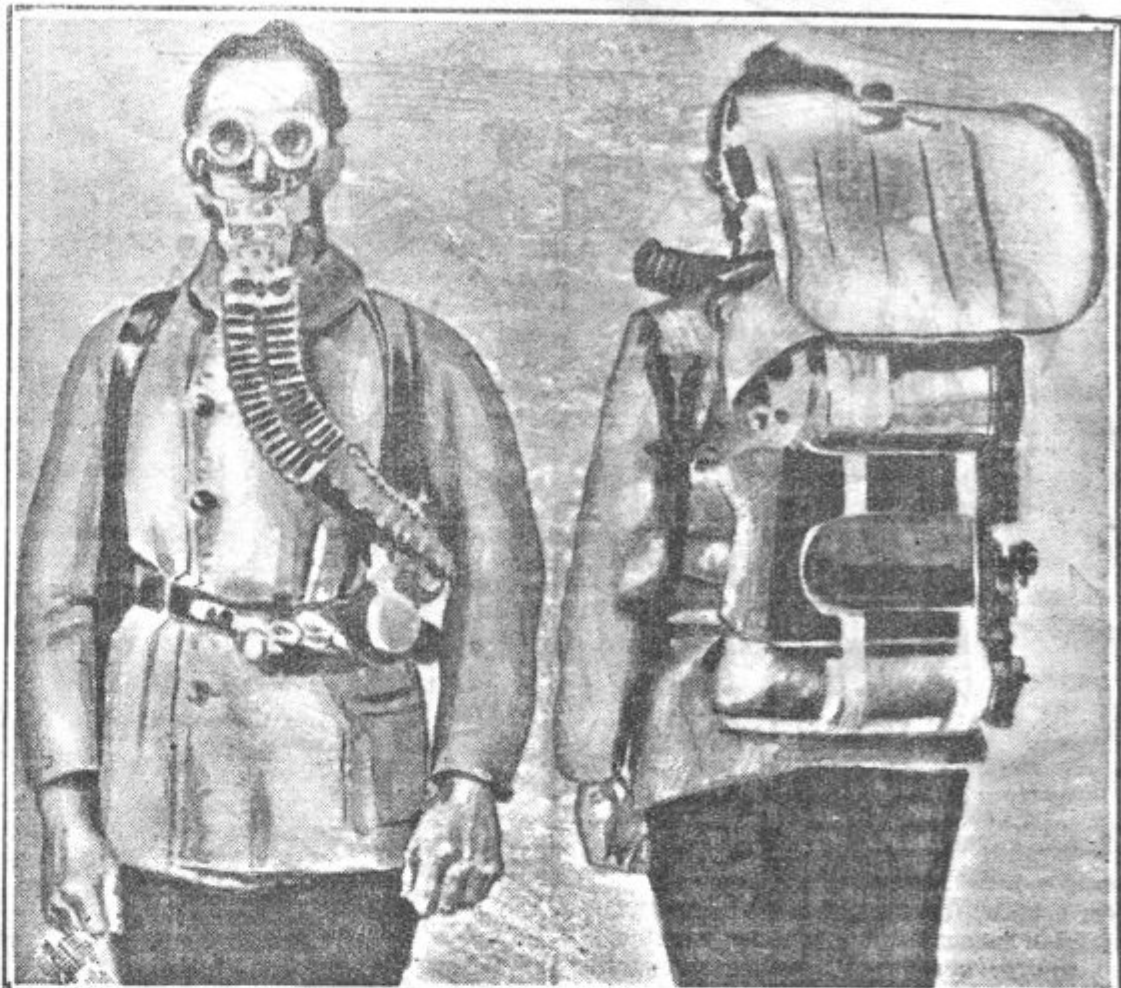

Največji cvet na svetu ima našemu kačniku ali Aronovi palici podobna rastlina, ki cvete na azijskem otoku Sumatri ob času, ko je pri nas najhujša zima. V soparni vročini požene iz mokre, gnojne zemlje velikemu keblju podoben cvet temnovijoličaste barve, iz katerega štrli v dolg, nožnici podoben list zavrt pestič, kakor pri našem kačniku v senčnatih gozdovih ali pa kakor pri »škrnicelj« imenovani rastlini, katero goje naša dekleta v lončkih. Ta orjaški škrnicelj je pa od tal do vrha visok 3–5 metrov.

Tele z osmimi nogami in tremi očesi. Meseca avgusta lanskega leta je povrgla posestniku in gostilničarju Mihu Perku v Gornji Voličini pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah krava tele, ki je imelo 8 nog in 2 glavi zraščeni v eno s tremi očesi in z le dvema ušesi. Tele, ki je bilo prišlo mrtvo na svet, je bilo sicer popolnoma razvito in ga je dal posestnik Perko nagačiti in fotografirati. Sedaj ga namerava prodati v Avstrijo. Sliko nam je izročil iz prijaznosti fotograf V. Vlašič v Mariboru, ki je tele fotografiral.

Aparat za proizvodnjo kisika kaže naša slika. Priprava proizvaja kisik, katerega neobhodno potrebujemo za dihanje; zato je ta aparat posebno koristen pri reševalnih delih v rudokopih, napolnjenih s strupenimi plini, ki so človeku smrtno nevarni. Reševalec ima pripravo na hrbtu, odkoder mu po cevi dovaja kisik v usta in pljuča, nos in usta ima pa zavarovana pred strupenimi plini z masko, kakršne so imeli vojaki. Take aparate, razen rudarjev, vodnjakarjev in potapljačev, katere smo opisali v zadnji številki, rabijo tudi gasilci pri gašenju. Posebno važni so pa bili za turiste, kateri so hoteli priti na najvišjo goro na svetu Everest, kjer je radi višine 8000 m zrak že tako redek, da se v njem ne da dihati. Pogumni učenjaki-turisti so sicer lahko dihal, vrniti so se pa morali radi strašnih viharjev.

Gozd v Braziliji. V vročih in močvirnih pokrajinah južne Amerike ob Amazonski reki, ki je druga največja reka na svetu, se razprostirajo še ogromni gozdovi, kjer še nikdar ni zapela sekira in žive še divje zveri mačjega plemena puma ali ameriški lev in jaguar, ki ima po kožuhi temne kolobarje. Po zemlji se plazijo veličanske kače in druga golazen, po drevesih skačejo opice in kriče pisane papige, po zraku pa letajo kot sršeni veliki ptički kolibriji in kot naši netopirji veliki pisani metulji. Kako ogromna so pa drevesa, vidimo na sliki, kjer osem ljudi ne more objeti niti polovice drevesa. Koliko vagonov desk bi se nažagalo samo iz tega enega orjaka!